

ABONNEMENT

Pays étrangers

Pour un an: 2 Dolars

Edition spéciale: 3 Dolars.

ADRESSE

"İctihad,, Constantinople

Téléph: St. 865

xxvième ANNÉE

1 Septembre 1930

İCTİHAD

Türkçe ve Fransızca

İLMİ, EDEBİ, İKTİSADİ

No: 304

ABONEMAN:

Seneliği [24Nusha] Türkiye için 2 1/2, Âlâ kâğıtlısı 5 Liradır

İDAREHANESİ

Cıgaloğlunda İctihad Evi

Tarihi Te'sisi:

1904 — Genève.

Yirmi altıncı sene

1 Eylül 1930

26 ıncı sene

İctihad ın ilk nüshası, Genève de, 1 Eylül 1904 tarihinde, *İctihad matbaası* nda basılmış, çıkmıştı. Bugün *İctihad* ın arkasında tam bir rubu' asırlık bir cehd ve mübareze mazisi teşekkül etmiş bulunuyor. Bu mübareze *yalana* , batıla, igfale, istibdada karşı oldu. Biz bu cidalde, bir ummanı içmeye âzim ve mecbur bir serçe mevkiinde bulunduk, yahud, fırtınalar arasında , karanlık bir gecede, dağ gigi dalgaların elinde oyuncak haline gelmiş bir gemiyi tahlis etmek için sahilde çırpınan bir insan, âciz fakat muktedir bir acz ile âciz, muşahhas bir iktidar, fakat, muztarib bir iktidar ile muktedir olan bir insan mevkiinde bulunduk :

Can kulağımıza yerden ve gökden da'ima şu sayha geldi :

Pür rahm ü, pür tuvan heyecanında birleşir,
Ünsiyyeti meleklerle takazayı şiri ner.

Zulmetde çalkanan gemi var, bak uzaklara,
Ey sahili hatarda yanan muztarib fener !

Bazı ulvî ve insanî maksadlar vardır ki bunlara yalnız vusul arzusu bir zafer ihtiva eder. Bu noktaya gelince söyleyeceğim sözlerin en eyisini *Roosevelt* in söylemiş olduğunu hatırladım, 166 numaralı *İctihad* daki baş makalemizden şu satırları okuyalım :

« Gerek neticeî hasıla itibarile ve gerek, ademi muvaffakiyet halinde bile, ikinci safda ve hemen muvaffakiyet mertebesinden sonra bir mertebe işgal eden büyük ve yüksek her şeyi bir edayi tekebbürle istihkar eden kimseden daha az sa-

lim bir mahluk, daha az hurmete şayan bir adam yokdur...»

« İtibar ve hurmet o adamın dır, ki nefsinden, « Arène » e [mücadeleî hayat meydanına] inmiştir, Yüzü.. toz, toprak, ter ve kan ile kirlenmiştir. Seci'âne mübareze eder; hata eder, ademi muvaffakiyete uğrar , tekrar ademi muvaffakiyete uğrar; çünkü hata ve kusur ile müterafık olmıyan hiç bir cehd yoktur , fakat yapılması iktiza edeni yapmakda viedanen ısrar eder, büyük teheyyüclere, büyük ihlaslara âşinadır, âlî bir da'va ugrunda hayatını aşındırır , muvaffakiyet halinde ikmal edilmiş işin zaferine vasil olur... ademi muvaffakiyete uğrarsa bile vasi' , azim cehdin esnayı devamında uğrar; böyle adamın mevki'i hiç bir zaman ne zafere, ne inhizama aşına olmayan bir korkak ve münce mid bir adamın mevki'inin yanında olmaz! yazıklar olsun his ve zevkleri terbiye görmüş o adama, ki incelmanın, nazikliğın..çalışkan ve çalışan bir âlime hâs, haşin işlere kendisini yaramaz bir hale koymasına razı olur...»

Hars ve irfanın yüksek bir derecesine malik olanlar bunları muhafaza etsinler, malik olmıyanlar bunlara malik olmak için gayret sarf etsinler; fakat unutmayalım, ki diğer ni'metlere kıyas edilirse bunlar ikinci derecede gelirler . Bedenin salim olması, ruhun daha ziyade salim olması lâzımdır. Fakat bedenın ve ruhun fevkinde seciye vardır, bir insanın kuvvet ve cesaretinden, ve iffetinden hissi haysiyetinden bahs olunduğu vakit hatırmıza gelen evsâf ve hasa'il bu seciye kelimesinde mündemidir.

« Asla unutmamalıyız, ki hiç bir zekâ keskinliği, hiç bir perdah, hiç bir meharete büyük hasailli esasiyenin noksanını telâfi edemez. Zabıtı nefis, kendi kendisine hüküm etmek iktidarı ve aklı selim, mes'ulıyyeti şahsiyyeyi kabul etmek ve ma'ahaza başka birle birlikde fiil ve icrada bulunmak, cesaret ve tasmin; işte bir kavim

efendisi bunlarla tamir. Bu hasletlersiz hiç bir kavm kendi kendisini idare edemez ve hariyen idare olunmaktan kurtulamaz..»

Bir cümhuriyet vatandaşı adlı bu makalenin cümlesini nakl ve tekrar edemediğimize müteessifiz. Fakat bizi seven gençlere bu makaleyi her gün okumalarını tavsiye etsek ma'nasız ve faidesiz bir şey yapmış olmayız.

Biz bu ideal mücadelesini bihakkin yaptık mı? bunu (İctihad) ın ve sahibinin ma'ruz olmaktan bir an hâli kalmadığı darbeler, zalim, mazlum ve muzlim kitle ve teşekküllerden ve ferdlerden gelmiş olan darbeler söylesin. Merkez kumandanlıklarının, ceza mahkemelerinin ve sairenin ta'til ve terhib karar ve hükümleri bir tomar halini almıştır. Umuma şamil iyilik, doğruluk ve hürriyet için mücadele ettik daha 21 yaşında iken :

Bir gün yolunda ölmeye ummid ber kemal
Çokmu hamiiyet, olmasa başka inayetin.

demışdim bugün 61 inci yaşı içinde bunu tekrar etmeye ve aynı hararet ve heyecanla tekrar etmeye kudretimiz var. Biz bu uzun yolda ve yolculukda hata etmedik, aldanmadık, ve bhusus aldatılmadık diyemeyiz fakat bu hususda Ur'fi ile

رقم اندر پی مقصود ولی همچونک

بسر کوه بقصدمه تابان رقم [*]

diyebilirim.

Küçük maksadlar yolunda mütazaffer olmaya büyük ve gayri şahsi maksadlar yolunda mağlup olmayı bin kerre tercih ederiz. Ve imanın mağlub olmadığı yerde mağlubiyet yoktur.

Hatta V. Hugo gibi :

Je me suis étonné d'être un objet de haine.

Ayant beaucoup souffert et beaucoup travaillé. [**]

demeksizin, istikâsız, intizarsız çalışmaya devam edeceğiz.

Dr. AB. DJ.

[*] «Maksudun arkasından gittim, fakat dağın üstünde zuhur eden bedri tamî kucaklamak için dağın tepesine koşan kaplan gibi gittim» demektir.

[**] Çok zahmet çekmiş, ve çok çalışmış olduğumdan dolayı, bir husumet hedefi olduğuma hayret etdim.

BÜYÜK BİR MÜREBBİ

Beş senelik uzun bir ayrılıktan sonra, üç ay evvel vatanıma döndüğüm zaman, nazari dikkatimi birşey celbetdi : Gençlerin ruhunda hükümran olmağa başlıyan fena ma'nasile materyalistlik. Bu mekalede müfrit bir materyalistliğin tevliid edebileceği muhrib neticeleri tedkik edecek değlim.

Fakat meydanda birşey var, o da bu nevi materyalistliği ruhlarında taşıyan kimselerin edebiyatdan nefret etmeleri, nefret değilse bile onu istihfafla görmeleridir.

Bu istihfafın sebebini arayalım. Bunun için de sanatın, ve sanat içinde hayatın mahiyetini tedkik edelim. Acaba hayat eyimidir, kötümüdür? saadet menbaimı yoksa felâket menbaimdır?

Mes'eleyi metafizik bir noktai nazardan, Schopenhauer gibi tedkik etmeğe ve hayatda mütemadiyen susamış gür bir irade tasavvur ederek ıztırabı oradan çıkarmağa ne hacet! Tecerrübî bir görüşle bu ıztırabın menbaimı, ictimai ahvalde aramak daha ma'kul değildir?

Hayat bizatihi fena değildir. Onu fena yapan cemiyet, ve tevliid ettiği hadisatdır. Her gün, Her an, bin felâket, pusudaki vahşi hayvanlar gibi beşeriyeti gözetmektedir. Bunu bir mu'ta, bir «donnée» olarak kabul edelim. Hayat bir ıztırab olunca, bu ıztırabdan uzaklaşmak, kaçmak tabiidir; bu, ruhî bir kanundur.

İşte san'at, bizi bu ıztırabdan uzaklaştıran en feyyaz vssıtır. Hayatın manasızlığından, renksizliğinden, sanatkâr ibda ile, amatör de husnî hazla firar eder. San'at bu firari, bu «évasion»u temin ettiğigibi ruha neş'e ve saadet de verebilir. Ve bizde hasbîliğe — ki onsuz kabiliyeti ahlâkiye yokdur — inkişaf vererek varlığımızı hodbinlik çenberlerinden kurtarır, ve ruhumuzda bir nevi gayr endişlik te'sis eder.

Sanat hiç bir zaman bir vakit geçirme değildir.

Bir vakit geçirme ad edilse bile, insanları kaba vakit geçirmelerden, haşin ve ahmak eğlenceleaden muhafaza eder.

Husnî [Esthétique] bir terbiye neticesi, tabiatı, kâinatı, hasbî bir görüşle temaşa etmeye alışan bir kimse, âmiyane şehvetlerin cazibesinden kendisini daha kolaylıkla kurtarır.

Sanat, yeni hisler, yeni fikirler getirerek dar mevcudiyetimizi genişletir. Varlığından